

BARNDOM - UTBILDNING-
SAMHÄLLE

**Examensarbete i fördjupningsämne
Barndom och lärande**
15 högskolepoäng, grundnivå

Förskollärarens roll i den fria leken

Preschool teacher's role during free play

Helin Demirci

Tea Krats

Förskollärarexamen: 210 hp

Datum för slutexamination: 2023-11-02

Examinator: Ylva Holmberg

Handledare: Morgan Deumier

Förord

Vi vill tacka alla våra respondenter som har deltagit i vår studie. Det är tack vare respondenterna som denna studie blivit möjlig att utföra. Det har varit roligt att få ta del av respondenternas förhållningssätt och tankar om deras roll i den fria leken.

När vi har skrivit vårt examensarbete så har vi skrivit samtliga delar gemensamt. Vi har även hållit i de semistrukturerade intervjuerna tillsammans och vi har även hjälpt varandra med att transkribera empirin.

Vi är även väldigt tacksamma för vår handledare Morgan Deumier på Malmö Universitet, som har stöttat oss genom hela arbetet.

Vi vill även tacka våra familjer som har lyssnat och stöttat oss genom vårt examensarbete och utbildning. Slutligen vill vi också tacka varandra för ett bra samarbete.

Malmö Universitet, November 2023

Helin Demirci & Tea Krats

Abstrakt

Syftet med studien är att undersöka och analysera förskollärares tal om hur den fria leken skulle kunna påverka barns utveckling samt sina egna roller i den fria leken. Problemområdet som vi utgår ifrån i vår studie är: om förskollärarna borde delta i den fria leken, och i så fall hur och varför. Vi använder kvalitativ metod för att samla in empiri med hjälp av semistrukturerade intervjuer som besvaras av förskollärare. Studien utgår ifrån två teoretiska utgångspunkter: *utvecklingspedagogiskt perspektiv* och *den proximala utvecklingszonen*. Resultatet visar att förskollärare har olika roller i den fria leken. Rollen som säkerhets/beteendeövervakare var den vanligaste rollen bland våra respondenter. Några respondenter hade en kombinerad scenchefsroll och lekförstärkare/lekkamrats roll. I resultatet framgår det även vad respondenterna tycker att den fria leken har för påverkan på barns utveckling. I denna del framgår det att barnen utvecklas i den fria leken genom samspel, fantasi och konflikthantering.

Nyckelord: fri lek, förskollärarens roll, proximala utvecklingszonen, utvecklingspedagogiskt perspektiv

Innehållsförteckning

Innehållsförteckning	4
1 Inledning	6
1.1 Syfte och frågeställningar.....	6
1.2 Disposition.....	7
2 Tidigare forskning	8
2.1 Den fria lekens påverkan på barns utveckling.....	8
2.2 Förskollärarens roll i den fria leken.....	9
2.3 Sammanfattning.....	9
3 Teoretiska utgångspunkter	10
3.1 Utvecklingspedagogiskt perspektiv.....	10
3.2 Proximala utvecklingszonen.....	11
4 Metod	13
4.1 Semistrukturerade intervjuer.....	13
4.2 Urval.....	14
4.3 Genomförande.....	14
4.4 Validitet och reliabilitet.....	14
4.5 Etiska ställningstaganden.....	15
4.6 Analysmetod.....	15
5 Analys	17
5.1 Förskollärares syn på den fria leken i relation till barns utveckling.....	17
5.1.1 Socialt samspel.....	17
5.1.2 Fantasilförmåga.....	18
5.1.3 Konflikthantering.....	19
5.2 Förskollärares roller.....	19
5.2.1 Förskolläraren som säkerhets/beteendeövervakare.....	20
5.2.2 Förskolläraren som stöttande.....	20

5.2.3 Förskolläraren som scenchef.....	22
5.2.4 Förskolläraren som lekförstärkare.....	22
5.2.5 Förskolläraren som oengagerad.....	23
5.3 Sammanfattning.....	25
6 Diskussion.....	26
6.1 Resultatdiskussion.....	26
6.2 Metoddiskussion.....	27
6.3 Vidare forskning.....	28
Referenslista.....	29
Bilagor.....	32
Bilaga 1.....	32
Bilaga 2.....	33

1 Inledning

I artikel 31 i FN:s barnkonventionen står att barn har rätt till lek som är anpassat till barnets ålder (Unicef, 2018). I förskolans läroplan, Lpfö18, står att förskolläraren har ansvar för varje barn på förskolan att ge alla förutsättningar för att utvecklas, leka och lära (SKOLFS, 2018:50). “Barnen ska ges förutsättningar både för lek som de själva tar initiativ till och som någon i arbetslaget introducerar” (SKOLFS, 2018:50, s.8). Förskollärarna ska uppmuntra barnen till lek för att främja barnens utveckling (SKOLFS, 2018:50).

Under vår verksamhetsförlagda utbildning har vi mestadels upplevt att förskollärarna inte har varit så involverade i den fria leken. Förskollärarna har då mest haft en avvaktande roll i mötet med barnen och pratat med varandra i stället för att vara tillsammans med barnen. Detta har vi observerat både inomhus och utomhus i den fria leken. Samtidigt har vi under vår verksamhetsförlagda utbildning också sett exempel på motsatsen, att förskollärarna till viss del varit delaktiga i den fria leken. Detta har väckt ett intresse hos oss att undersöka förskollärares roll i den fria leken.

Förskollärare är inte alltid engagerade i den fria leken vilket leder till att den intima relationen mellan varje enskilt barn och förskollärare blir bristande. Enligt Layzer et al. (1993) var det till och med ovanligt att förskollärarna interagerade med enskilda barn eftersom förskollärarna hellre sysslade med andra saker än att befinna sig i den fria leken. Den fria leken har under många generationer varit en aktivitet avsett endast för barn. Förskollärarna har på grund av detta valt att inte delta i den fria leken och passat på att göra annat när barnen har fri lek. Knutsdotter Olofsson skriver: “Under lång tid har det ansetts som felaktigt, ja rent förkastligt att gå med i barnens lek.” (2017, s.191). Men frågan är vilken roll, passiv eller mer aktiv, som förskolläraren har i den fria leken.

1.1 Syfte och frågeställningar

Syftet med studien är att undersöka och analysera förskollärares tal om hur den fria leken skulle kunna påverka barns utveckling samt sina egna roller i den fria leken. Syftet har konkretiserats genom följande frågor:

- Vad anser förskollärare att fri lek har för påverkan för barns utveckling?

- Vilka roller anser sig förskollärare ha i den fria leken?

Fri lek i förskolan innebär att barnet är den som styr riktningen för den lek som är i gång (Knuttdotter Olofsson, 2011, s.81). Förskollärarens roll i den fria leken är att tillsammans med barnen sätta i gång deras kreativa och fantasifulla förmågor för att de själva ska kunna utveckla den lek de tänkt sig (Knuttdotter Olofsson, 2011, s.81).

1.2 Disposition

I kapitel två presenteras tidigare forskning inom förskollärarens roll i den fria leken och barns utveckling. I det tredje kapitlet tar vi upp teoretiska utgångspunkter. Vi redogör för vilka teoretiska utgångspunkter som är relevanta för vår analys. I kapitel fyra beskriver vi den kvalitativa metoden samt hur den kommer att användas i vår studie. I kapitel fem analyserar vi den empiri som vi samlat in med hjälp av våra semistrukturerade intervjuer. Det sjätte kapitlet presenterar vår slutsats utifrån problematiseringen, syftet och frågeställningar. I den avslutande delen presenteras diskussionen där vi inledningsvis diskuterar resultatet av vår studie. Därefter förs en metoddiskussion och avslutningsvis diskuterar vi vidare forskning.

2 Tidigare forskning

I detta kapitel beskrivs tidigare forskning om förskollärarens roll i den fria leken samt hur den påverkar barns utveckling.

2.1 Den fria lekens påverkan på barns utveckling

Hall-Kenyon och Rosborough (2016) hävdar att barn under den fria leken har förutsättningar för att lära sig. Ett exempel på dessa kunskaper är kognitiva, sociala och emotionella färdigheter. Samspel mellan lärare och barn i barnens lek är betydande för kvaliteten på barnens lek. Studien handlar om lärare och barn och ger praktiska exempel på hur relationerna hålls levande och utvecklas. Det är viktigt att förskolläraren visar omsorg, stödjer och undervisar barn för att det ska ske en utveckling i barnens lek. Under den fria leken är det viktigt som förskollärare att vara synlig för barnen. Samspelet mellan förskollärare och barn under den fria leken är kvantifierbar, då det påverkar kvaliteten i undervisningsmiljön och barnens förmågor att utvecklas.

Det har studerats om den fria leken i relation till barnens utveckling. Forskning (Kontos, 1999) har visat att ett deltagande i den fria leken påverkar både barnets utveckling och framtida skolgång. Interaktionen mellan förskollärare och barn har även visat sig vara en viktig del av den fria leken (Kontos, 1999). En studie i Spanien (Sagastui, Herrán & Anguera, 2021) visar att barns lek i ung ålder har en stor påverkan på barns utveckling. I barnens fria lek har förskolläraren en betydelsefull roll. Denna studie har utgått från Pikler teorin som studerar den tidiga lekaktiviteten hos små barn. Studien visar hur en erfaren pedagog förhåller sig till barnen medan de leker. Resultaten visar att förskollärarens observation och genomförande förhåller sig till barnens behov och lekens utveckling. Förskolläraren använder sig av tre olika nivåer för att stödja barnens utveckling i självständighet samt ge barnen en motivation i barnens fria lek. Dessa nivåer är: "ingen intervention", "indirekt intervention" och "direkt intervention" (Sagastui, Herrán & Anguera, 2021, s.719). Lugna miljöer och att kunna ta hand om lekområdet samt sätta fram material på ett strukturerat sätt är något som krävs av förskollärare i verksamheten. Förskollärarens arbete med dessa material som är anpassade efter barnets utvecklingsnivå är även betydelsefullt för barnens utveckling (Sagastui, Herrán & Anguera, 2021).

2.2 Förskollärarens roll i den fria leken

I en studie kom det fram att förskollärare ändrade både sin roll och sitt språk beroende på om de var i den fria leken eller i andra miljöer på förskolan (Kontos, 1999). Layzers, Goodson och Moss (1993) genomförde en observation i USA. I observationen fick de syn på att förskollärare var involverade på ett aktivt sätt 70% av tiden under den fria leken. Resterande tid var förskollärarna oengagerade och valde i stället att prata med andra vuxna eller pedagoger, utföra administrativa uppgifter eller att pyssla med den pedagogiska miljön och helt enkelt befinna sig utanför rummet under tiden den fria leken pågår (Layzer et al. 1993). I det stora hela så spenderar förskollärarna större delen av dagen tillsammans med barnen.

I en studie i norra Grekland undersöktes förskollärarens förhållningssätt i den fria leken. I studien deltog hundra stycken förskollärare i olika kommuner (Grigoropoulos, 2021). Studien genomfördes med hjälp av enkäter där deltagarna fick fylla i pappersformulär och sedan lägga dem i ett kuvert för att deras svar skulle bli anonyma. Barns lek har en avgörande roll för flera olika faktorer såsom barnens välbefinnande, fysiska-, emotionella- och sociala förmåga. Dessa kunskaper utvecklar barnet på egen hand genom den fria leken. Det är inte något som förskolläraren kan utveckla hos barnet (Grigoropoulos, 2021). Det finns två olika delar när det gäller just förskollärarens roll i den fria leken. Den ena är ingripande och den andra är icke-ingripande. I den fria leken förväntas förskollärare inte ingripa i leken såvida det inte finns en anledning till det. Den fria leken ska ses som frivillig och den ska genomföras på barnets egen vilja. Studiens slutsats var att det var betydelsefullt hur förskollärare interagerar med barnen under fri lek (Grigoropoulos, 2021).

2.3 Sammanfattning

Sammanfattningsvis visar tidigare forskning att det är viktigt att lärare interagerar i barns fria lek, då samspelet mellan lärare och barn är betydande för kvaliteten på barnens lek. Det är även viktigt att förskollärare visar omsorg och stödjer barnen för att det ska ske en utveckling i barnens lek. Rollen som förskollärare är betydelsefull i den fria leken. Att sätta fram material i den fria leken är något som anses vara viktigt. Tidigare forskning visar även att förskollärare ändrar sin roll och sitt sätt att prata med barnen i den fria leken och i de olika miljöerna på förskolan.

3 Teoretiska utgångspunkter

Det finns många olika teorier kring barns utveckling och lärande. I detta kapitel kommer vi att ta upp det sociokulturella perspektivet och använda oss av begreppet: den proximala utvecklingszonen. Vi kommer även att utgå från det utvecklingspedagogiska perspektivet. Nedan kommer vi att gå in lite djupare på det utvecklingspedagogiska perspektivet och den proximala utvecklingszonen för att få en bredare förståelse innan vi använder dem i vår analys.

3.1 Utvecklingspedagogiskt perspektiv

Utvecklingspedagogiskt perspektiv innebär variationen av barns upplevelser och sätt att förstå används som pedagogiskt innehåll. I det utvecklingspedagogiska perspektivet är barns delaktighet en förutsättning (Pramling Samuelsson & Sheridan, 2003). Vi kommer att använda oss av det utvecklingspedagogiska perspektivet som är en förskoledidaktisk ansats från den sociokulturella teorin. Utvecklingspedagogiskt perspektiv är ett synsätt för att studera och främja lärande. Genom forskning och utvecklingsarbete har utvecklingspedagogiken utvecklats. I det utvecklingspedagogiska perspektivet är det inte bara teorin som har en betydelse utan även det praktiska. Utifrån ett utvecklingspedagogiskt perspektiv är det förskollärares ansvar att *stötta* barnen genom att utveckla självständighet i sitt tänkande, få förståelse och kunskap om ett fenomen som barnen kan lära sig att se på andra sätt än vad de gjorde från början. Att kunna uttrycka och bemöta olika barn är en stor del för att kunna arbeta utvecklingspedagogiskt (Pramling Samuelsson & Pramling, 2016).

I utvecklingspedagogiken ses lärande i form av handling och objekt. I detta sammanhang innebär objekt barns kunnande och förståelse av sin omvärld. Barn lever i sin egen värld som de egentligen inte vet särskilt mycket om och för att barn ska kunna lära sig krävs det att förskollärare och barn göra det osynliga till det synliga för barn. Lärandets objekt innefattar mål som antingen är förskollärares eller läroplanens. Lärandets objekt utgörs av de förståelser och förmågor som barnen ska utveckla. Det kan vara samma lärandeobjekt i flera olika teman och innehåll. De teoretiska aspekterna som finns i det utvecklingspedagogiska perspektivet handlar både om barns lärande och förskollärares delaktighet i lärandet (Johansson & Pramling Samuelsson, 2006). Det här kommer att hjälpa oss i vår analys

eftersom vår studie handlar om förskollärares delaktighet i den fria leken samt vad förskollärare anser att den fria leken möjligtvis har för påverkan på barns utveckling. I flera studier har det visat att lärande främjas när förskollärare använder ett utvecklingspedagogiskt förhållningssätt (Pramling Samuelsson & Sheridan, 2003). Förskollärare har en aktiv roll i barns lärande i det utvecklingspedagogiska perspektivet (Pramling Samuelsson & Asplund Carlsson, 2014). I ett utvecklingspedagogiskt perspektiv arbetar förskollärare utifrån barnets förståelse och erfarenheter. Förskolläraren ansvarar också för att bygga upp barnets lärande utifrån dessa förmågor. Inom det utvecklingspedagogiska perspektivet hör lärande och lek ihop. Lek och lärande anses vara helt beroende av varandra. Inom det utvecklingspedagogiska perspektivet är lek ett lärande (Pramling Samuelsson & Asplund Carlsson, 2014).

3.2 Proximala utvecklingszonen

Teoretikern Vygotsky (1987) introducerade begreppet den *proximala utvecklingszonen*.

Zonen för proximal utveckling är en del av aktiviteter där både barn och förskollärare bidrar för att kunna skapa den.

Lärarens roll i den proximala utvecklingszonen är att kunna undervisa för att utveckla det som behövs hos eleven med anpassade stöd (Eun, 2019). Lärarens roll eller den vuxnes roll i tidiga utvecklingsstadier spelar roll i barnets utveckling då barnet kopierar. Utifrån “utvecklingens sociala situation” har förskolemiljön olika påverkan på barnet då åldern och utvecklingsnivån får en betydelse på situationen barnet befinner sig i (Eun, 2019, s.21). Ett barn som går igenom den proximala utvecklingszonen “lånar” oftast den vuxnas kunskaper och färdigheter för att kunna framställa de uppgifter som de inte skulle kunna göra på ett självantagligt sätt (Eun, 2019). Inom den proximala utvecklingszonen ska undervisningen som genomförs av förskolläraren vara över barnets utvecklingsnivå. För att barnet ska kunna utvecklas krävs det att undervisningen innehåller nya kunskaper som kan vidareutveckla barnet. Det krävs att förskolläraren har ett bra samspel och förhållningssätt med barnen för att detta ska kunna ske (Stanton-Chapman & Hadden, 2011).

Det skapas en proximal zon när barnen ingår i interaktioner som är kognitivt krävande.

Kognitivt krävande är när barnet får en variation av den individuella utvecklingsförloppet som endast kan fungera när barnet samarbetar och interagerar med andra individer i deras

omgivning (García-Alvarado, Arreguín, & Ruiz-Escalante, 2022). Barnets möte med förskollärare, kompisar och vårdnadshavare har också en betydelsefull roll för deras utveckling av den kognitiva förmågan eftersom de utvecklar nya kunskaper i relationella möten. Inom den proximala utvecklingszonen ses den vuxnas roll som mer kunnig. Förskolläraren går då in på ett målmedvetet sätt i undervisning situationerna som sker tillsammans med barnen (García-Alvarado, Arreguín, & Ruiz-Escalante, 2022).

Enligt Vygotsky så har lek en viktig och avgörande roll för barnets utveckling eftersom leken kan skapa låtsassituationer som barnet inte kan ta del av i det verkliga livet. När barn leker så agerar de och uppfattar saker på ett annat sätt jämfört med hur de annars hade gjort. I lek kan barn agera bortom deras ålder, det vill säga att de kan leka på ett sätt som är över deras egen utvecklingsnivå (Xi & Lantolf, 2020). Vygotsky menar att vuxna har avgörande roll i barns lek. Genom att stödja och hjälpa barnet i att samspela med sina kamrater under leken så får den vuxna rollen en positiv inverkan på barnens lek (Stanton-Chapman & Hadden, 2011).

I förskolan finns det olika roller som en förskollärare kan ha. En roll är "*intervjurollen*" som egentligen inte har något samband med lekaktiviteter utan det handlar mer om att kommunicera med barnet (Kontos, 1999, s.368). "*Scenchefsrollen*" (Kontos, 1999, s.368) innebär att som förskollärare hjälpa barnen med att sätta fram material och ge förslag på materialanvändning så att barnen blir redo för att leka. Rollen som "*lekförstärkare/lekkamrat*" handlar om att gå in i barns lek och samtala med barnen om deras lekaktivitet (Kontos, 1999, s.368). Här i denna roll kan även förskolläraren ge en idé om deras lekaktivitet. Den största rollen som framgick i denna studien var "*säkerhets-/beteendeövervakarens*" roll (Kontos, 1999, s.368). Denna roll handlar om att som förskollärare hålla sig utanför leken och observera barnens lämpliga beteende, se till att barnen följer reglerna och att hindra barn skadas fysiskt. Förskollärare som inte deltog i barns aktiviteter under fri lek kallas för den "*oengagerade*" rollen (Kontos, 1999, s.368).

4 Metod

Vi valde att genomföra intervjuer i stället för enkäter och observationer. Anledningen till det var att det var mest relevant utifrån den empiri vi var ute efter och utifrån syftet med vår studie. Enkäter och observationer ger inte en lika djup förståelse för förskollärarens roll i den fria leken: "En nackdel med enkäter är att respondenten kan se hela enkäten och 'anpassa' svaren så att de olika variablerna inte studeras oberoende av varandra" (Patel & Davidsson, 2019, s.95). I en enkät kan det hända att respondenterna inte kan uttrycka sig på samma sätt som med sina egna ord. Fördelen med intervjuer är att vi som intervjuare kan hjälpa respondenten om hen inte förstår en fråga. I intervjun ger det en möjlighet att ställa uppföljningsfrågor (Patel & Davidsson, 2019, s.95). En nackdel med att göra observationer är att enbart vetskapen om att observatören befinner sig i rummet, kommer att störa gruppens naturliga beteende (Patel & Davidsson, 2019, s.126). I de fall då observatören är okänd för gruppen, kommer inte gruppen att påverkas av observatörens närvaro på samma sätt som det finns en risk för när observatören är känd (Patel & Davidsson, 2019, s.126). Eftersom vi har genomfört några av intervjuerna på våra VFU platser så hade vi varit kända för den gruppen vi i så fall hade observerat. Det hade då gjort att vi kanske inte hade kunnat få syn på gruppens naturliga beteende. Det hade kunnat gå att kombinera intervjuer och observationer för att få en ökad validitet men det var inte lämpligt i relation till den tidsramen vi hade att förhålla oss till.

4.1 Semistrukturerade intervjuer

Vi har utgått från en kvalitativ forskningsansats med semistrukturerade intervjuer som en datainsamlingsmetod. Det innebär att vi har bestämt intervjufrågor i förväg som respondenterna kommer att besvara (se bilaga 1, intervjufrågor). Samtliga respondenter får svara på samma frågor och i samma ordning. De följdfrågor som ställs är baserade på respondentens svar och inte på det vi vill att respondenten ska svara (Patel & Davidsson, 2019). I detta kapitel kommer det att presenteras urval, genomförande, validitet och reliabilitet samt etiska ställningstagande, avgränsning och till sist metodanalys.

4.2 Urval

Vi har valt att intervjua fem förskollärare från två kommuner i Skåne. Vi ansåg att fem personer skulle vara ett rimligt antal intervjupersoner då vi ville ha gott om tid för att bearbeta och transkribera empirin. Respondenterna hade ungefär en timme på sig under intervjun för att kunna svara på frågorna. Kriterierna för vilka som skulle få delta i vår studie valdes ut i relation till studiens syfte. De kriterier som vi hade för deltagarna i vår studie var att de skulle vara utbildade förskollärare samt att de skulle ha erfarenhet av förskolans verksamhet, då vi ville skapa kunskaper om förskollärarens roll i den fria leken. Vi har valt att utgå från ett strategiskt urval (Alvehus, 2019) eftersom de personer som medverkar i vår studie har en förskolläraryrketexamen vilket är relevant för vår studie då vi undersöker förskollärarens roll i den fria leken.

4.3 Genomförande

Vi tog i god tid kontakt med berörda förskollärare för att få ett godkännande för att få göra en intervju till vår undersökning. Intervjuerna utfördes på de förskolor där respondenterna arbetar. Inför intervjuerna anpassade vi vårt schema efter respondenternas arbetstider. Samtliga intervjuer genomfördes under samma vecka. Under intervjuerna använde vi oss av en diktafon för att spela in respondenternas svar. Det underlättade för oss i vårt fortsatta arbete med transkriberingen eftersom det blev lättare för oss att komma ihåg respondenternas svar.

4.4 Validitet och reliabilitet

I vetenskapliga sammanhang brukar det pratas om reliabilitet och validitet. Reliabilitet handlar om huruvida forskningsresultaten är upprepningsbara samt att undersökningen är pålitligt genomförd (Alvehus, 2019). Under våra semistrukturerade intervjuer kommer vi att intervjua fem stycken förskollärare. Fem förskollärare är ett lågt antal intervjupersoner. Vår studie hade blivit mer pålitlig om vi hade intervjuat ett större antal förskollärare eftersom resultatet då hade varit mer generaliserbart. De respondenter som medverkar i våra intervjuer har erfarenheter inom det ämnet som vi vill studera, vilket i detta fall är förskollärarens roll i den fria leken. Detta gör att vår undersökning är pålitlig och har en hög reliabilitet. Detta

innebär att vårt forskningsresultat är upprepningsbart eftersom vi fått liknande svar av alla respondenter. Sannolikheten är stor att en forskare som hade upprepat vår studie imorgon hade fått samma resultat. Men om studien i stället skulle upprepas om några år kommer resultatet antagligen ha förändrats eftersom deltagarnas erfarenheter har förändrats med tiden. Validitet (Patel & Davidson, 2019) handlar om att det vi undersöker är det som vi från början ville undersöka. I vår studie har vi tagit validitet i beaktning eftersom våra intervjufrågor, på olika sätt, behandlar förskollärarens roll i den fria leken, vilket var det vi ville undersöka. Eftersom våra intervjufrågor behandlar förskollärarens roll i den fria leken så fick vi relevanta svar i relation till vårt syfte och frågeställningar.

4.5 Etiska ställningstaganden

I vår studie har vi utgått från Vetenskapsrådets (Vetenskapsrådet, 2002) fyra individskyddskrav. Dessa är informationskravet, samtyckeskravet, konfidentialitetskravet och nyttjandekravet. Inför våra intervjuer har vi kontaktat respondenterna via mejl för att ta reda på om de kunde tänka sig att medverka i vår studie. Vi har använt oss av informationskravet eftersom vi har informerat om vår studie. Vi har även informerat deltagarna i vår studie om deras roll i undersökningen samt att deras deltagande är frivilligt och att de kan avbryta när de vill om så önskas. Med hjälp av en informationsblankett angavs även information om GDPR. I relation till samtyckeskravet har deltagarna i vår studie haft rätt till att bestämma över sin medverkan i vår studie. Vi har även samlat in deltagarnas samtycke för deltagandet. Vi har utgått ifrån konfidentialitetskravet eftersom vi har transkriberat all empiri från våra intervjuer vilket innebär att respondenterna som deltog inte går att känna igen eftersom de förblir anonyma. Till sist har vi även använt oss av nyttjandekravet då den empirin vi samlat in endast kommer att användas i vår studie. Efter avslutad studie kommer materialet att raderas.

4.6 Analysmetod

Vi har transkriberat empirin från intervjuerna och sedan delat upp respondenternas berättelser i olika kategorier utifrån frågeställningarna och syfte. Vi har sorterat empirin utifrån skillnader och likheter i ett dokument med färger och rubriker för att skapa en lättare förståelse. Vi gjorde detta genom att tilldela varje respondent en färg var. Vi delade även upp intervjufrågorna i olika färger och sedan sorterade vi förskollärarnas svar utifrån

intervjufrågorna. När vi gjorde en sammanställning av respondenternas svar kunde vi tydligt se likheter och skillnader i respondenternas svar. Den första kategorin handlar om förskollärares olika roller och den andra kategorin om förskollärares syn på den fria leken i relation till barns utveckling.

I analysdelen har vi använt oss av teoretiska utgångspunkter. Vi kommer att använda oss av det sociokulturella perspektivet i form av den proximala utvecklingszonen och det utvecklingspedagogiska perspektivet. Dessa kommer vi att använda oss av för att besvara våra frågeställningar. Vad anser förskollärare att fri lek har för påverkan för barns utveckling? Vilka roller anser sig förskollärare ha i den fria leken?

5 Analys

I denna del kommer vi att analysera studiens empiri. Vi kommer att dela upp varje stycke utifrån olika teman som vi fått syn på i vår empiri. Inledningsvis kommer vi att analysera förskollärares syn på den fria leken i relation till barns utveckling. Därefter kommer vi att analysera förskollärares roller i den fria leken.

5.1 Förskollärares syn på den fria leken i relation till barns utveckling

Vi har uppmärksammat förskollärares syn på den fria leken i relation till barns utveckling utifrån den empiri vi har samlat in. Dessa är: socialt samspel, fantasiförmåga, språkutveckling och konflikthantering.

5.1.1 Socialt samspel

Utifrån respondenternas svar kunde vi konstatera att alla respondenter var överens om att det sociala samspelet är en förmåga som utvecklas i den fria leken. En respondent menar på att “barnen inte bara lär sig från den fria leken utan att socialt samspel även kan vara kompletterande för lärande situationer”. En annan respondent menar att, som närvarande förskollärare kan man observera mycket i det sociala samspelet, utanförskap och språket. Hen menar att det sociala samspelet även har en stor betydelse för den fria leken. Hen hävdar även att barnen bearbetar det de har varit med om. Att det sociala samspelet påverkar barnen genom att de kan känna ödmjukhet och delaktighet och att kunna leva sig in i andra människor och hur de mår och känner. En av förskollärarna säger:

Den betyder jättemycket och man ser jättemycket i den fria leken. Barnens utveckling, vad som händer med dem och vad de bearbetar. Det är jätteviktigt att man är nära dem och se vad de gör. Det är även en viktig social utveckling.

Det här är något som går att relatera till den proximala utvecklingszonen. Lärares roll eller den vuxnes roll i tidiga utvecklingsstadier spelar roll i barnets utveckling då barnet kopierar. Utifrån “utvecklingens sociala situation” (Eun, 2019, s.21) har förskolemiljön olika påverkan på barnet då åldern och utvecklingsnivån får en betydelse på situationen barnet befinner sig i.

5.1.2 Fantasiförmåga

Utifrån respondenternas svar kunde vi konstatera att alla respondenterna var överens om att fantasi förmågan utvecklas i den fria leken. En respondent berättade om hens syn på den fria leken:

För mig betyder det att barnen får friheten att tänka själv och hitta egna lösningar, i olika situationer och använda sin fantasi samt kreativitet.

Baserat på respondenternas svar kunde vi konstatera att alla respondenterna var eniga om att deras roll är att hjälpa barnen i gång med deras fantasi och att hjälpa dem att hitta lösningar i olika situationer. Utifrån det utvecklingspedagogiska perspektivet så lever barn i sin egen värld som de egentligen inte vet särskilt mycket om och för att barn ska kunna lära sig krävs det att förskollärare och barn göra det osynliga till det synliga för barn (Johansson & Pramling Samuelsson, 2006). Utifrån respondenternas svar gällande att deras roll är att hjälpa barnen i gång med deras fantasiförmåga kan vi se sambandet mellan respondenternas svar och det utvecklingspedagogiska perspektivet. En annan respondent berättade följande:

Man hjälper till i fantasin för att barnen ska komma vidare i stället för att barnen ska bråka med varandra, ta varandras leksaker och putta på varandra.

Det var även en respondent som berättade att hen tillsammans med sitt arbetslag brukar dela upp sig i barngruppen för att lära dem att leka och även utveckla barnens fantasi i leken. Enligt Vygotsky refererad i Xi och Lantolf (2020) så har lek en viktig och avgörande roll för barnets utveckling eftersom leken skapar låtsassituationer som barnet inte kan ta del av i det verkliga livet. Dessa låtsas situationer är något som vi kopplar till barnens fantasiförmåga eftersom de skapar lekar med hjälp av sin fantasi, där leken kan vara en helt påhittad situation som inte har hänt i barnets verkliga liv. Med hjälp av intervjupersonernas svar kunde vi konstatera att förskollärarna var med i den fria leken för att hjälpa barnen att komma i gång med deras fantasi. Fantasien som de utvecklar i den fria leken skapas genom att de har "lånat" förskollärarens kunskaper och färdigheter för att sedan använda dessa i den fria leken. Eun (2019) menar att ett barn som går igenom den proximala utvecklingszonen "lånar" oftast den vuxnas kunskaper och färdigheter för att kunna framställa något som barnet inte skulle kunna göra på ett självant sätt.

5.1.3 Konflikthantering

Tre av respondenterna tog upp konflikthantering i intervjun. En av våra respondenter säger att:

Barnen kan styra en lek utan att en vuxen är där. När barnen inte kommer överens eller att det ena barnet inte vill leka med den andra kan barnen lösa konflikterna på egen hand.

En annan respondent nämner även att det är mycket som ingår i den fria leken och det är mycket som går hand i hand som barnen utvecklas av. Språket har till exempel en påverkan i konflikthanteringen då respondenten även nämner att barnet kan försvara sig eller säga till. Hen nämner även att barn kan bestämma mer i den fria leken, då barnen inte känner sig styrda och kan tänka själv som leder till att barnen kan lösa sina egna problem och konflikter. En respondent säger att:

Leken med de äldre barnen hade sett annorlunda ut. För de äldre barnen är de mer utvecklade med språket, och klarar sig ganska bra själva. Det kan bli konflikter oavsett ålder. Att inte kunna vara för snabb som förskollärare i leken, att man kan försöka se om barnen kan lösa det på egen hand. Ibland kan man avvakta. Är man avvaktande som förskollärare så ser man och hör allting. Att man som barn kan försöka lösa själv och för barnen ser ändå att vi förskollärare tittar på dem.

Utifrån den proximala utvecklingszonen så fyller leken en viktig funktion i utvecklingen av moraliskt beteende hos barn (Xi & Lantolf, 2020). En av våra respondenter anser att man ska gå med i den fria leken om det sker en konflikt eller om det finns ett problem i leken, för att kunna göra leken bättre. Hen säger även att om det går bra i den fria leken tycker hen inte att man ska störa den. Förskolläraren nämnde även att man bara ska gå med i den fria leken om det behövs.

5.2 Förskollärares roller

I denna del kommer vi att analysera förskollärares olika roller under den fria leken. Vi har uppmärksammat några olika roller som vi kommer att synliggöra. De roller som vi kommer att använda oss av är delvis hämtade från Kontos (1999) och delvis egna begrepp. Innan vi genomförde intervjuerna så letade vi efter en teori som innehöll de olika rollerna som vi sedan valde att anpassa till den empiri som vi samlade in under intervjuerna. De olika rollerna

som vi använder oss av är: förskolläraren som den "säkerhets/beteendeövervakande", stöttande, "scenchef", "lekförstärkare" och "oengagerade" (Kontos, 1999, s.368).

5.2.1 Förskolläraren som säkerhets/beteendeövervakare

Kontos (1999) menar att säkerhets/beteendeövervakarens roll är att hålla sig utanför den fria leken men med en viss observans. En av rollerna som våra respondenter har i den fria leken är säkerhets/beteendeövervakare. Utifrån respondenternas svar kan vi konstatera att alla är eniga om att en del av deras roll i den fria leken är att vara en observatör och övervakare av barnen. I deras roll som säkerhets/beteendeövervakare observerar de barnen för att få syn på hur de leker och se till att ingen blir exkluderad och att alla har någon att leka med. En av respondenterna berättade att de gärna inte ville störa den fria leken om den flyter på utan att de då hellre väljer att inta en observerande roll. Som säkerhets/beteendeövervakande håller förskolläraren ändå uppsikt i den fria leken och är observant och lyhörd oavsett var de befinner sig. En respondent berättade:

Ibland kanske man inte vill uppnå någonting alls utan bara observera och se vad som händer för att sedan kanske jobba vidare med något som man kanske fått syn på.

Samtliga respondenter berättade även att de är lyhörda när de är i sin observerande roll för att några barn inte kommer till skada eller bryter några regler som kan vara farliga för barnen.

En av respondenterna berättade att:

Jag tycker att man kan, lika mycket som i ett samspel eller samtal med barn kan lära känna barn när man observerar dem i fri lek eftersom man får en tydlig bild av gruppdynamiken när under observation av barnen i den fria leken. Det är något som är väldigt intressant eftersom det händer mycket i barngruppen under den fria leken. Både vad det gäller socialt samspel, utanförskap, språket och så vidare. Det kan även bli synligt vilka barn som behöver lite mer stöttning under den fria leken.

5.2.2 Förskolläraren som stöttande

En av respondenterna uttryckte att deras roll i den fria leken var att lära barnen att dela med sig. Hen tycker även att det är viktigt att stötta barnen genom att använda sig av bildstöd. Bildstödet sätts upp på golvet och på väggarna. På bildstödet finns det TAKK tecken som underlättar för barnen att kommunicera med varandra i leken. Exempel på bildstöd som fanns på avdelningen är bilar, babblarna och köksredskap. En annan respondent har också nämnt att de använder sig av bildstöd på avdelningen. Ett exempel på det är att de sätter upp bilder på

avdelningen som visar hur barnen kan bygga ett hus till hästen. Respondenten nämner även att det kan bli för svårt för en tvååring att kunna bygga det och då kan bildstöd hjälpa till och underlätta för barnet. En av förskollärarna menar:

Jag tycker verkligen att den fria leken är bra för barnen. Barnen blir socialiserade, barnen lär sig att leka med varandra och hjälpa varandra. De lär sig att dela med sig.

En av respondenterna menade att den fria leken betyder att barnen får utrymme till att tänka själv. Att barnen får jobba med problemlösning och försöka tänka ut en lösning själv i en del situationer. Detta hänger även ihop med att barnet blir självständigt, vilket var en annan aspekt som poängterades från en av respondenterna. Den fria leken hjälper barnet att bli självständig. En av respondenterna tog upp lekdragare. Det var något som användes på respondentens arbetsplats vilket innebar att förskollärarna satte ihop lekgrupper där vissa barn som är "duktiga på att leka" och inkludera andra barn fick vara lekdragare. En av våra respondenter säger:

Min roll som förskollärare är att stötta barnen under den fria leken, vara den närvarande förskolläraren.

Stanton-Chapman och Hadden (2011) hävdar att vuxna ska stötta och hjälpa barnet i att samspela med sina kamrater under den fria leken, vilket får en positiv påverkan på barnens lek. Utifrån det utvecklingspedagogiska perspektivet utvecklas barnen hela tiden i förskolans verksamhet. I förskolan ska förskollärare finnas som ett stöd för barnet och hjälpa varje barn att uppmärksamma olika händelser som sker i barnets utveckling och lärande (Pramling Samuelsson & Asplund Carlsson, 2014). Utifrån ett utvecklingspedagogiskt perspektiv ska förskolläraren stötta barnen genom att utveckla självständighet i barnens tänkande. Förskolläraren ska även stötta barnet genom att skapa en förståelse och kunskap om ett fenomen som barnen kan lära sig att se på ett annat sätt än vad de gjorde från början. Att kunna uttrycka och bemöta olika barn är en stor del för att kunna arbeta utvecklingspedagogiskt (Pramling Samuelsson & Pramling, 2016). Detta är något som vi kopplar till respondentens citat eftersom hen berättar att hens roll är att stötta barnen i den fria leken och vara närvarande. Det är även det som det utvecklingspedagogiska perspektivet innefattar. Det vill säga, att vara en stöttande förskollärare för att kunna uppmärksamma barnets utveckling och lärande. Respondenternas roll i förskolan är att stötta och hjälpa barnen. En respondent säger att:

I vissa tillfällen under den fria leken finns det barn som är väldigt dominant i leken, då går jag in som förskollärare eller mina andra kollegor i leken. För att alla barn ska ha rätten till att leka.

Här förklarar respondenten sin roll i den fria leken. Hen nämner även att det är viktigt att observera barnen för att kunna se till så att inget barn blir utanför i den fria leken och agera om det behövs.

5.2.3 Förskolläraren som scenchef

De flesta av respondenterna säger sig inte en roll som scenchef. I intervjun berättar respondenterna om att de sätter fram material och ger förslag på materialanvändning så att barnen kan börja leka.

Det är samma sak i den fria leken, barnet kan komma och säga att den här leken är tråkig, fast man än har serverat så mycket med material. Leksakerna kanske känns tråkiga efter en hel vecka på förskolan, tex på utegården, det är samma leksaker både på framsidan och baksidan. Då blir det helt plötsligt stopp på fantasin. Vad gör man då? Ja, då får man som förskollärare hoppa in, hjälpa till, och att vara stöd, få dem att gå vidare.

En annan respondent menar att: “genom att hjälpa och stötta barnen kan förskollärare ta fram material för att utmana och hjälpa de barn som inte leker”. Inom den proximala utvecklingszonen lär sig barn i samband med lek att reglera sitt eget beteende utifrån den betydelse barn tilldelar de föremål som de leker med (Xi och Lantolf, 2020).

5.2.4 Förskolläraren som lekförstärkare

Enligt Kontos (1999) innebär rollen som lekförstärkare, att man samtalar med barnen om deras lekaktiviteter. En annan roll som förskolläraren kan ta i den fria leken är lekförstärkare. Respondenterna berättade under intervjuerna att de brukar prata med barnen och fråga dem om vad de egentligen håller på med i sin lek. Intervjupersonerna säger även att: “det är viktigt att visa att de själva var intresserade och nyfikna”. En respondent berättade att det är viktigt att vara lekförstärkare när barnen är lite yngre, när de fortfarande håller på att lära sig leka. Respondenten gav ett exempel på när man leker med barnen i sandlådan att man då interagerar med barnen och säger: “oj vad gott, kan jag få mjölk i kaffet?”. Hen berättade att det även är ett sätt att inkludera andra barn och interagera genom att säga:

Nu kan du bjuda den också på tårta, det barnet.

En annan respondent berättade:

Att det är viktigt att man visar barnen vad lek är. Att kunna vägleda barnen in i den fria leken, att stötta dem. Lära barnen att dela med sig i leken. Att man kan dela upp sig som kollegor i barngruppen för att kunna lära dem att leka.

Respondenten berättar vidare:

Man kan inte som förskollärare säga till ett barn: gå och lek!

Hen gav även ett exempel på att det ibland händer att hen ställer frågor och interagerar med barnen när de är inne i den fria leken. Respondenten berättade att:

Ibland kan barnen reagera på ett sätt som visar att de tänker vad gör du?, varför förstör du vår lek?

Respondenten berättar att vid de fall då barnen har ett bra flyt i leken så anser hen att det är bäst att avstå från rollen som lek förstärkare. Intervjupersonen anser då att det är bättre att låta barnen leka ostört.

5.2.5 Förskolläraren som oengagerad

När förskolläraren intar den "oengagerade" rollen deltar de inte i barnens lek och aktiviteter under den fria leken (Kontos, 1999). Det finns olika sätt att inte engagera sig i den fria leken och på så sätt inta en roll som oengagerad. Exempel på detta är genom kollegialt samtalande, ge barnen utrymme och dokumentation. Kollegialt samtalande var något som samtliga respondenter såg som vanligt förekommande. En av respondenterna berättade att det är en kultur i förskolan som har funnits under en längre tid. Hen berättade att:

Det är ju ändå under ganska få år som vi gått från *dagis* till undervisning.

Respondenten berättade vidare att:

Det är en kultur som hänger kvar och att så länge barnen *leker fint* så kan vi stå här och snacka om vad vi ska göra i helgen.

Hen berättade att det går per automatik att sätta sig vid kollegan än att gå in i ett annat rum där barnen är. Respondenten förklarade att det är något som de arbetar mycket med på hens arbetsplats. Hen förklarade att det är enklare att hamna i klungor vid utevistelse och framför

allt under vintern. Förklaringen till det var för att “det inte är lika naturligt att sätta sig ner mitt i vintern”. Hen menade även på att de har både kläder och sitt underlag som är anpassade för vintern och att det endast handlar om att det är en vana som måste jobbas bort.

Respondenten berättade även att: “det är ju minst lika viktigt att vara aktiv och närvarande när de leker ute”. Detta är något som går att relatera till den “oengagerade” rollen. En annan respondent berättade även att den fria leken ibland är det enda “andrummet” för förmedling av en viss information. Till exempel att föra vidare information till sin kollega om vad en vårdnadshavare har sagt innan hen slutar för dagen. Respondenten menar att det är så ont om tid vissa dagar och att den fria leken då är den enda tiden på dagen där det finns utrymme för denna typ av informationsutbyte.

Utifrån respondenternas svar kan vi konstatera att alla respondenterna var eniga om att det är viktigt att ge barnen utrymme när de leker själva utan att vuxna hela tiden “bevakar” deras lek. Däremot finns det alltid vuxna i närheten som utför andra sysselsättningar under tiden som den fria leken pågår. Det var framför allt under den fria utomhusleken som alla respondenterna tyckte att det var viktigt att ge barnen extra utrymme. Det berodde till stor del på grund av att barnen blir mer “tvingade” att leka nära vuxna när de är inomhus eftersom det är en mindre yta att leka på inomhus än vad det är utomhus.

Under den fria leken genomförs verksamhetsrelaterade uppgifter istället för att delta i leken. En respondent säger att dokumentera eller anteckna är något som görs både inomhus och utomhus. En annan respondent säger så här:

Om du kommer in på en avdelning och så ser du din kollega sitta där alltså jag tror liksom det är ju något automatiskt som du gör, då kanske du sätter dig eller ställer dig där istället för att gå in i ett annat rum där barnen är.

Hen nämner även att de gör ett projekt, då hen har tryckt ut bilderna och laminerat medan barnen leker. Under den fria leken framkommer det att informanterna utför varierande uppgifter som exempelvis att: dokumentera, städa och plocka undan, hänga upp kläder i torkskåpet samt att göra pappersarbeten eller liknande.

5.3 Sammanfattning

Vårt syfte var att undersöka förskollärares syn på den fria leken och vad förskolläraren har för uppfattning om sina egna roller. Det har vi gjort med hjälp av semistrukturerade intervjuer.

De förmågor som förskollärarna ansåg att barnen utvecklade i den fria leken var bland annat socialt samspel, fantasiförmåga och konflikthantering. Utifrån det materialet som vi har samlat in har vi fått syn på förskollärares olika roller i den fria leken. Med hjälp av vår analys kunde vi komma fram till att förskollärarna intog följande roller: förskolläraren som den “säkerhets/beteendeövervakande”, stöttande, “scenchef”, “lekförstärkare” och “oengagerade” (Kontos, 1999, s.368).

Med hjälp av empirin kan vi nu se att förskolläraren inte bara intar en roll utan att rollerna överlappar varandra. Olika situationer kräver olika roller. Förskolläraren kan även inta två olika roller samtidigt. Exempelvis kan förskolläraren både inta rollen som lekförstärkare och säkerhets/beteendeövervakare under den fria leken.

6 Diskussion

I denna del kommer vi inledningsvis att föra en resultatdiskussion om vad vi kommit fram till i vår studie. Därefter kommer vi att göra en metoddiskussion där vi kommer att diskutera valet av vår studiemetod. Avslutningsvis diskuteras hur man skulle kunna forska vidare om förskollärares syn på den fria leken samt om deras olika roller i den fria leken.

6.1 Resultatdiskussion

Vi kommer nu att svara på de förutbestämda frågeställningar som vi tog upp i syftet. Den första frågeställningen var: “Vad anser förskollärare att fri lek har för påverkan för barns utveckling?” Vi har med hjälp av den insamlade empirin kunnat komma fram till att fri lek främjar barnens utveckling på olika sätt. De förmågor som utvecklas hos barnet i den fria leken är: socialt samspel, fantasiförmåga, språkutveckling och konflikthantering.

Den andra frågeställningen var: “Vilka roller anser sig förskollärare ha i den fria leken?” Med hjälp av empirin kunde vi komma fram till att rollen som säkerhets/beteendeövervakare var den vanligaste rollen bland våra respondenter. Några respondenter hade även en kombinerad scenchefsroll och lekförstärkare/lekkamrats roll.

I denna del kommer vi att diskutera problemområdet som vi synliggjorde i inledningen. Vårt problemområde var: “Om förskollärarna borde delta i den fria leken, och i så fall hur och varför”. Inledningsvis började vi med att hänvisa till Knutsdotter Olofsson (2011, s. 81) som menar att förskollärares roll i den fria leken är att tillsammans med barnen sätta i gång deras kreativa och fantasifulle förmågor för att de själva ska kunna utveckla den lek de har tänkt sig. Detta går att relatera till vår studie då vi har kommit fram till ett resultat som är likvärdig med Knutsdotter Olofssons tankar. Enligt våra respondenter så var deras roll i den fria leken att sätta i gång barnens kreativa och fantasiförmåga. Knutsdotter Olofsson (2017, s.191) nämner även att leken under många generationer har varit avsett endast för barn och att förskollärarna på grund av detta valt att inte delta i den fria leken och då passat på att göra annat när de har fri lek. I föreliggande studies empiri stämmer det delvis att respondenterna gör dokumentation eller annat under fri lek, men respondenterna ägnar hellre tid åt att observera och vara närvarande för att kunna stötta barnen under den fria leken.

I resultatet av vår studie kan vi se att respondenterna har olika roller i den fria leken. Utifrån den empiri som vi samlat in kunde vi konstatera att säkerhets-/beteendeövervakare rollen var den vanligaste förekommande rollen hos samtliga intervjupersoner. I Kontos (1999) studie framgick det också att säkerhets-/beteendeövervakarens roll var den vanligaste och största rollen. I vår studie har vi kommit fram till att respondenterna var observanta under den fria leken vilket har en koppling till Kontos (1999) studie. Denna roll handlar även om att förskolläraren ska hålla sig utanför leken och se till att barnen följer reglerna och att hindra barnen från att skadas fysiskt. Detta går att relatera till vår tidigare uppfattning om att förskollärare väljer att samtala med varandra eller göra andra verksamhetsrelaterade uppgifter i stället för att leka med barnen i den fria leken. Vi har kommit fram till att det inte är så det ligger till utan att det handlar om att förskollärare försöker ge barnen utrymme till att leka utan att en vuxen bevakar dem aktivt. När detta görs har de även en säkerhets/beteendeövervakande roll och ser till att inga barn far illa. När förskollärarna pratar med varandra kan det missuppfattas av utomstående. Respondenterna nämner att den verbala kommunikationen som sker mellan kollegorna oftast är arbetsrelaterad. Det kan handla om att förmedla information till sina kollegor. I förskollärarens roll som den stöttande går det att få syn på det sociala samspelet som sker mellan barnen i den fria leken. Stanton-Chapman och Hadden (2011) hävdar att vuxna ska stödja och hjälpa barnet i att samspela med sina kamrater under den fria leken, vilket får en positiv påverkan på barnens lek. I empirin som vi har samlat in har vi fått syn på respondenternas uppfattning gällande främjandet av fantasiförmåga under den fria leken. Enligt Vygotsky refererad i Xi och Lantolf (2020) så har lek en viktig och avgörande roll för barnets utveckling eftersom leken skapar låtsas situationer som barnet inte kan ta del av i det verkliga livet. Samtliga respondenter förklarade att deras roll är att utveckla barnets fantasiförmåga och hjälpa barnen att hitta sin egen fantasiförmåga i den fria leken.

6.2 Metoddiskussion

I vår studie valde vi att använda oss av semistrukturerade intervjuer. Anledningen till det är för att vi ansåg att det var den mest relevanta metoden i relation till vår studie. En styrka som vi uppmärksammat med semistrukturerade intervjuer är att samma frågor ställs till samtliga respondenter. En fördel med det är att vi som intervjuare har goda möjligheter att ställa följdfrågor till respondenterna om det behövs samt även förtydliga frågorna om det är något som är otydligt. Vi hade med andra ord bra möjligheter att hjälpa respondenterna att

vidareutveckla deras svar. Den möjligheten hade inte funnits om vi exempelvis hade genomfört enkäter. En annan styrka är att semistrukturerade intervjuer kan liknas vid ett samtal vilket kan medföra att både respondenterna och vi som intervjuare kan bli mer avslappnade. Om respondenterna är mer avslappnade med oss kan de förhoppningsvis ge lite mer "ärliga svar". Det finns även några svagheter med semistrukturerade intervjuer. Ett exempel på en svaghet kan vara att respondenten kan försköna sina svar och inte riktigt tala sanningsenligt. Det är något som hade gått att undvika genom exempelvis observationer eftersom vi då hade fått se deras faktiska agerande. En annan svaghet är att semistrukturerade intervjuer kanske tar lite längre tid än vad andra metoder hade gjort eftersom respondenten behöver gå ifrån barngruppen och avsätta tid för intervjun.

6.3 Vidare forskning

En fråga som vi själva har ställt oss som vi hade velat forska vidare om är: vilka resurser krävs för att förskollärare ska kunna vara mer engagerade i den fria leken? Kanske hade arbetsdagarna behövt vara längre för att hinna med att vara både delaktig i den fria leken tillsammans med barnen men även hinna gå på till exempel personalmöten och för verksamhetsrelaterade uppgifter. För att få en ännu bredare förståelse för förskollärares roll i den fria leken så hade det även varit intressant att inkludera ett större antal förskollärare. Det hade resulterat i ett annat typ av resultat och vi hade även kunnat samla in en bredare empiri. Med ett större antal deltagare hade det även varit intressant att dela upp förskollärarna åldersmässigt för att se huruvida deras roll skiljer sig eller inte beroende på deras ålder. Då tänker vi på arbetslivserfarenheter och livserfarenheter. Det hade även varit intressant att inkludera fler yrkesgrupper och aktörer i undersökningen. Hade resultatet blivit annorlunda om vi även hade inkluderat barnskötare och rektorer? Hur hade det blivit om vi hade intervjuat barnen om förskollärares roll i den fria leken? Vi hade då antagligen fått en annan typ av empiri som också hade varit väldigt intressant att forska vidare om.

För att få en mer allmängiltig och utförlig förståelse av vår studie hade det varit intressant att intervjuva ett större antal förskollärare. Det hade även varit intressant att kunna kombinera detta med en observation i den fria leken. En annan aspekt som hade varit intressant att undersöka hade varit att genomföra barnintervjuer om förskollärares roll i den fria leken. Vi kan inte veta helt säkert vad vi hade fått för svar då men vi hade antagligen fått lite andra svar och synvinklar.

Referenslista

- Alvehus, Johan (2019). *Skriva uppsats med kvalitativ metod: en handbok*. 2. uppl. Stockholm: Liber.
- Eun, Barohny. (2019). The zone of proximal development as an overarching concept: A framework for synthesizing Vygotsky's theories. *Educational Philosophy and Theory*. 51 (1), 18-30. DOI: 10.1080/00131857.2017.1421941
- García-Alvarado, Soccoro; Arreguín, María Guadalupe & Ruiz-Escalante, José Agustín (2022). Mexican-American Preschoolers as Co-Creators of Zones of Proximal Development during Retellings of Culturally Relevant Stories: A Participatory Study. *Journal of Early Childhood Literacy*. 22 (2), 232-253 DOI: 10.1177/1468798420930339
- Grigoropoulos, Iraklis (2021) *Greek Early Childhood Educators' Engagement Practices and Facilitative Roles During Free Play*. 27, 19–28 DOI: 10.1007/s40688-021-00400-6
- Hall-Kenyon, Kendra M & Rosborough, Alessandro A (2016). Exploring pedagogical relationships in the context of free play. *Routledge, Taylor & Francis Group: Early Years*. 37 (3), 326-337 DOI: 10.1080/09575146.2016.1183190
- Johansson, Eva & Pramling Samuelsson, Ingrid (2006). *Lek och läroplan: möten mellan barn och lärare i förskola och skola*. Göteborg: Acta Universitatis Gothoburgensis.
Tillgänglig på internet:
<https://docplayer.se/13661659-Lek-och-laroplan-eva-johansson-ingrid-pramling-samuelsson-moten-mellan-barn-och-larare-i-forskola-och-skola-goteborgs-universitet.html>
(Hämtad 2023-10-19)
- Knutsdotter, Olofsson, Birgitta (2011). *I lekens värld*. 2. uppl. Stockholm: Liber.
- Knutsdotter Olofsson, Birgitta (2017). *Den fria lekens pedagogik : teori och praktik om fantasileken*. 1. uppl. Stockholm: Liber.

Kontos, Susan (1999). Preschool Teachers' Talk, Roles and Activity Settings During Free Play. *Early Childhood Research Quarterly*, 14 (3), 363-382 DOI: 10.1016/S0885-2006(99)00016-2

Layzer, Jean I; Goodson, Barbara D & Moss, Marc (1993). *Observational Study of Early Childhood Programs. Final Report. Volume I: Life in Preschool*. Washington DC: U.S. Department of Education, Office of the Under Secretary.

Patel Runa. & Davidson Bo (2019). *Forskningsmetodikens grunder: att planera, genomföra och rapportera en undersökning*. 5. uppl. Lund: Studentlitteratur.

Pramling Samuelsson, Ingrid & Asplund Carlsson, Maj (2014). *Det lekande lärande barnet: i en utvecklingspedagogisk teori*. 2. uppl. Stockholm: Liber.

Pramling Samuelsson, Ingrid & Pramling Niklas (2016). Variation Theory of Learning and Developmental Pedagogy: Two Context-related Models of Learning Grounded in Phenomenography. *Scandinavian Journal of Educational Research*, 60 (3), 286–295. DOI: 10.1080/00313831.2015.1120232

Pramling Samuelsson, Ingrid & Sheridan, Sonja (2003). Delaktighet som värdering och pedagogik. *Pedagogisk Forskning i Sverige*

Sagastui, Jone; Herrán, Elena & Anguera, Teresa M (2021). Adult intervention levels in young children's free play: an observational study on how Pikler educators combine the instrumental and relational dimensions of their educational activity. *European Journal of Psychology of Education*, 37 (3), 707-728 DOI: 10.1007/s10212-021-00560-2

SKOLFS (2018:50). *Förordning om läroplan för förskolan*. Stockholm: Statens skolverkets författningssamling.

Skolverket (2018). *Läroplan för förskolan: Lpfö 18*.

Tillgänglig på internet:

<https://www.skolverket.se/download/18.6bfaca41169863e6a65d5aa/1553968116077/pdf4001.pdf> (Hämtad 2023-10-02)

Stanton-Chapman, Tina, L & Hadden, D.Sarah (2011). Encouraging Peer Interactions in
Preschool Classrooms: The Role of the Teacher. *Young Exceptional Children*, 14 (1),
17-28 DOI: 10.1177/1096250610395458

UNICEF (2018). *Barnkonventionen: FN:s konvention om barnets rättigheter*. Tillgänglig på
internet: <https://unicef.se/barnkonventionen/las-texten> (Hämtad 2023-09-27)

Vetenskapsrådet (2002). *Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig
forskning*. Tillgänglig på internet:
[https://www.vr.se/download/18.68c009f71769c7698a41df/1610103120390/Forskningsetiska
principer_VR_2002.pdf](https://www.vr.se/download/18.68c009f71769c7698a41df/1610103120390/Forskningsetiska_principer_VR_2002.pdf) (Hämtad 2023-10-17)

Xi, Jiao & Lantolf, James P (2020). Scaffolding and the zone of proximal development: A
problematic relationship. *Wiley*. 51 (1), 25-48 DOI: 10.1111/jtsb.12260

Bilagor

Bilaga 1

Intervjufrågor

1. Vad anser du som förskollärare att den fria leken har påverkan på barnets utveckling?
2. Vad betyder den fria leken för dig?
3. Vad anser du att din roll i den fria leken är?
4. Varför tror du att det är så vanligt att många förskollärare hellre pratar med kollegor eller pysslar med andra saker i verksamheten i stället för att leka tillsammans med barnen i den fria leken?
5. Tycker du att förskollärare ska vara med i den fria leken och leka tillsammans med barnen eller tycker du att de inte ska göra det? Motivera varför.

Bilaga 2

Informationsblankett

I denna studie vill vi undersöka förskollärares förhållningssätt till den fria leken och dess påverkan för barns utveckling, samt vad förskollärarna har för roll i den fria leken. Syftet med studien är att undersöka förskollärares syn på den fria lekens påverkan på barns utveckling samt sina egna roller i den fria leken.

Vi vill intervjua dig eftersom du har kunskap och erfarenheter som är av värde för vår undersökning. Intervjun genomförs på din arbetsplats. Intervjun beräknas ta cirka en timme och den kommer att spelas in med hjälp av en diktafon. Vi behöver få ett muntligt godkännande i början av intervjun.

Det är helt frivilligt att delta i vår studie och du kan när som helst välja att avbryta din intervju och ditt deltagande i studien. Efter avslutad intervju kommer materialet att transkriberas. Ditt svar kommer att vara till stor hjälp för oss i vårt fortsatta arbete av vår studie. Den empiri vi samlar in under denna intervju kommer endast att användas i denna undersökning. Materialet vi samlar in kommer endast att sparas under tiden vi gör studien, därefter kommer den att raderas.

Vi heter Tea och Helin och vi studerar förskolläraryrket på Malmö universitet. Har du några funderingar eller frågor kring studien är du välkommen att höra av dig till oss på telefon eller via mail – se nedan.

Malmö 2023-09-29

Studenter
Tea Krats
kratztea@gmail.com
0733-154484

Handledare
Doktorand
Morgan Deumier
morgan.deumier@mau.se

Helin Demirci
helin.demirci@hotmail.com
072-3318249

Med vänliga hälsningar,
Tea Krats & Helin Demirci

